

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-69>

УДК 338.2

ФІНАНСОВІ ТА ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ ІНОЗЕМНИМ ІНВЕСТИЦІЯМ ЗА УМОВ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

FINANCIAL AND FISCAL TOOLS OF THE PROMOTING FOREIGN INVESTMENTS POLICY IN THE CONDITIONS OF THE UKRAINIAN ECONOMY RECOVERY

Софіщенко Ірина Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6465-8272>

Sofishchenko Iryna

Taras Shevchenko National University of Kyiv

У статті здійснено досвід розбудови української політики сприяння іноземним інвестиціям. Автором запропоновано авторське визначення поняття «політика сприяння іноземним інвестиціям» статті, відповідно до завдань дослідження методи та інструменти політики досліджуються на основі авторських підходів до їх типології. Сформовано припущення, про відновлення економіки України на основі залучення іноземних інвестицій потребує врахування попереднього вітчизняного досвіду використання інструментів політики стимулювання інвестицій з урахуванням нових викликів та завдань відновлення української економіки. За результатами дослідження визначено важливість комплексного та узгодженого підходу до використання інструментарію політики з урахуванням змін у зовнішньому середовищі формування політики.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, політика сприяння, фіскальні стимули, фінансові стимули, державні гарантії.

The purpose of the article is to develop proposals for improving the policy of foreign investment promotion under the conditions of recovery of the Ukrainian economy considering the peculiarities of the methods and mechanisms of using foreign investment promotion tools, generalizing the domestic experience of their application. The article critically summarizes the experience of developing the Ukrainian foreign investment promotion policy, which allows determining the directions of its adaptation in modern conditions. The author proposed the author's definition of the concept of "policy to promote foreign investment" in the article. If the general investment policy uses a set of incentives and restrictions, then the promotion policy is based on methods of stimulating investment activity, creating conditions for the effective implementation of investment projects. In accordance with the objectives of the research, monitoring of fiscal and financial instruments is carried out, methods and policy instruments are investigated on the basis of author's approaches to their typology. An assumption has been made that the recovery of Ukraine's economy based on the attraction of foreign investments needs to take into account the results of the previous domestic experience of using the tools of the investment promotion policy. The limitations of the use of fiscal policy instruments, which necessitate the coordination of the system of the country's economic policies, are determined. Defects in the practice of applying financial policy instruments are identified. Based on the results of the research, the factors that lead to the formation of a new political cycle of determining priorities, goals, tasks and designing policy measures for the promotion of foreign investments have been identified. The article substantiates the importance of designing measures to influence the investment environment and investment activity based on a comprehensive and coordinated approach to the use of policy instruments, ensuring the balance of stakeholders' interests, taking into account changes in the external environment of policy formation, restrictions and challenges related to the current state of the economy.

Keywords: foreign direct investment, promotion policy, fiscal incentives, financial incentives, government guarantees.

Постановка проблеми. На сучасному етапі перед українською економікою постали життєво важливі виклики внаслідок сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища: нестабільність та слабка передбачуваність міжнародної економіки за умов її переформатування, слабка інституційна спроможність нереформованої глобальної архітектури, руйнування економічного та експортного потенціалу внаслідок збройної агресії, незакінчені процеси транзитивності, які зумовлюють незрілість інституцій та ринкових механізмів. Тільки за попередніми оцінками на відновлення української економіки необхідно більше \$1 трн. [1]. Сукупність цих факторів визначають середовище національної економічної політики та зумовлюють пріоритетність питань формування інвестиційної політики сприяння іноземним інвестиціям. Виклики сучасного етапу не дозволяють скористатися жодною з моделей інвестиційної політики, які напрацьовані країнами світової економіки, потребують врахування багатьох аспектів та підходів. Формування та реалізація інвестиційної політики нашої країни потребує обґрунтованої конкретизації стратегічних та тактичних пріоритетів, уточнення джерел інвестиційних ресурсів, способів та інструментів впливу на кожному з етапів, відпрацювання на основі співпраці стейкхолдерів оптимальних механізмів реалізації політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Виклики, які постали перед вітчизняною економікою, потреба її адаптації до нових реалій відновили інтерес дослідників до проблем залучення прямих іноземних інвестицій, зумовили пошук нових підходів та рішень. Пурій Г. М. [2], Худавердієва В. А. [3] узагальнюють досвід політики залучення ПІІ та виокремлюють її недоліки. Філіппова С. В. [4] аналізує типи інвестиційних стратегій та їх вплив на розвиток української економіки. Швець Ю. О. та Бурдило О. В. [4], Панкова Л. І. [5], Нечипорук О. [7], Тимоць М. та Стахів Г. [8] досліджують фактори інвестиційного середовища української економіки, визначаються його кардинальні зміни за умов повномасштабної військової агресії проти нашої країни та проблеми зростання ризиків інвестування, обґрунтовують напрями розробки актуальних рішень інвестиційної політики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, подальшого розвитку потребує питання удосконалення методів та інструментів інвестиційної політики сприяння ПІІ з урахуванням досвіду їх вико-

ристання на попередніх етапах та врахування нових викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей методів та механізмів використання інструментів державної політики сприяння іноземним інвестиціям, узагальнення вітчизняного досвіду їх застосування та розробка пропозицій з удосконалення політики сприяння іноземним інвестиціям за умов відновлення української економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політика сприяння інвесторам є складовою української інвестиційної політики в комплексі економічної політики країни. Політику сприяння іноземним інвестиціям можна визначити як комплекс заходів уповноважених державних інституцій спрямованих на інвестиційні потоки та діяльність іноземних інвесторів з метою забезпечення потреб національної економіки у інвестиційних ресурсах відповідної якості та ефективного їх використання. Цілі такої політики є складовою дерева цілей економічної політики і підпорядковуються генеральній цілі забезпечення сталого розвитку та зростання суспільного добробуту. Тому незважаючи на катастрофічні наслідки військової агресії відновлення української економіки доцільно здійснювати на засадах моделі сталого розвитку, яка дозволяє інтегрувати політичне поле української політики у загальносвітовий контекст.

При проектуванні заходів політики необхідно враховувати, що предметне поле інвестиційної політики є спільними з валютною, зовнішньоторговельною, міграційною політикою. Тому необхідне узгодження рішень щодо використання фіскальних, фінансових, адміністративних інструментів з іншими економічними політиками для досягнення власних цілей: збільшення притоку ПІІ; здійснення структурної перебудови економіки на засадах сталого розвитку, сприяння інвестиціям відповідно до національних інтересів; забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз практики використання інструментів політики сприяння ПІІ на попередніх етапах є необхідним етапом її розвитку, дозволяє виокремити проблеми політики, які повинні бути вирішені на етапі нового політичного циклу – відновлення української економіки.

Якщо загальна інвестиційна політика використовує сукупність стимулів та обмежень, то політика сприяння ґрунтується на методах стимулювання інвестиційної активності, створення умов для ефективною реалізації

інвестиційних проектів. Поширеною практикою стимулювання іноземних інвестицій є застосування **фіскальних інструментів**, які доцільно типологізувати за цілями стимулювання інвестиційної активності: загальні стимули, стимули сприяння МСБ, галузеві стимули, спеціальні податкові режими, регіональні стимули. Такий підхід до типологізації дозволяє зробити вибір інструментів більш обґрунтованим.

Загальні **фіскальні стимули** доступні всім інвесторам та дозволяють збільшити грошовий потік та показники ефективності ПІІ, що особливо важливо на початкових етапах реалізації інвестпроектів. Вітчизняна практика фіскального регулювання свідчить про рівень оподаткування прибутку більш сприятливий у порівнянні з іншими країнами – ставка на податку на прибуток 18% менша, ніж у країнах ЄС. Наприклад, у Чехії, Польщі – 19%, Латвії, Естонії – 20%, Словаччині – 21%, Італії – 24%, Іспанії – 25% [9]. Зважаючи на національний режим інвестування фіскальний режим для іноземних інвесторів вже має переваги. Додаткові фіскальні стимули було введено у 2021 р. для «значних» інвестпроектів – звільнення від податку на прибуток після введення в експлуатацію об'єкта інвестицій протягом 5 р. у межах строку дії спеціального інвестиційного договору [10].

Податкові пільги використовують з метою вирішення проблеми просторового розміщення ПІІ, спрямування їх на розвиток регіонів країни в межах **спеціальних податкових режимів**. У 2022 р. законодавчо закріплена норма звільнення від податку на прибуток значних інвестпроектів у промисловості протягом 10 р. за умови діяльності в індустріальних парках, встановлення пільгових ставок податку на нерухомість для таких підприємств [11].

Окремі види фіскальних стимулів є **пов'язаними з торгівлею інвестиційними заходами** та можуть розглядатися в групі загальних фіскальних стимулів. В українській політиці для сприяння іноземним інвестиціям використовують звільнення від сплати ввізних мит, ПДВ з інвестицій в натуральній формі, як внески іноземних інвесторів до статутного капіталу підприємства. З 2021 р. на підставі договорів про значні інвестиції протягом 5 р. звільняється від оподаткування ввізним митом внесок інвестора з метою інвестування, або як внесок до статутного капіталу звільняється від сплати ввізного мита, якщо ввозиться строком більше ніж 3 роки. Водночас з засте-

реженням – в разі відчуження такої іноземної інвестиції упродовж 3 років, ввізне мито сплачується на загальних підставах. Також звільняються від оподаткування ПДВ операції з ввезення інвестором устаткування для реалізації інвестпроекту зі значними інвестиціями в рамках виконання спеціального інвестиційного договору. Для запобігання зловживанням та відповідно до цілей політики застосовано застереження – устаткування має бути новим і виготовленим не раніше ніж за 3 р. до дати реєстрації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями, а його перелік та обсяги визначатимуться урядом України разом із укладенням відповідного спеціального інвестиційного договору [13]. Таким чином сконструйовано інструмент, який дозволяє збалансувати інтереси стейкхолдерів та запобігти зловживанням. Така практика селективного підходу заслуговує на подальший розвиток і за умов відновлення.

Особливої уваги потребує практика спрощеного оподаткування підприємств МСБ, зважаючи на структурні зрушення на ринку праці, появою нових форм організації трудових відносин та найманої праці. Вітчизняна практика використання спрощеного оподаткування (т.з. «зарплатні ФОП») оцінювалася іноземними інвесторами як несприятливий фактор інвестиційного середовища, зокрема в сфері ІТ [14]. Тому у подальшому подібний потребує коригування шляхом запровадження застережень щодо виду діяльності для запобігання зловживанням.

Водночас існують вітчизняні дослідження зв'язку між податковими стимулами та притоком ПІІ, результати яких свідчать про відсутність значної кореляції, що необхідно брати до уваги при використанні фіскальних інструментів [12]. Ефективність їх може бути меншою від очікувань. Також, необхідно зважати на дискримінаційний характер такої практики. Подібна практика потребує якісного прогнозування та ретельного моніторингу з точки зору її запровадження для цілей відновлення економіки. Важливою проблемою політики також є узгодження з іншими економічними політиками, зокрема бюджетною.

Практика використання **галузевих фіскальних стимулів** визначалася вибором галузевих пріоритетів політики відповідно до цілей політики та використовувалася тривалий час [15]. Проте її значним недоліком відсутність чітких критеріїв визначення галузевих пріоритетів, що призводило до т.з. «ручного» управління (зміни вносилися КМУ), корупцій-

них практик та сприймалося інвесторами як дискримінаційне.

Тому завдання відновлення національної економіки потребує використання такого типу стимулів в цілях переходу до сталого розвитку. Водночас важливою проблемою політики є розробка обґрунтованих критеріїв визначення галузевих пріоритетів для спрямування в визначеному напрямку інвестиційної активності іноземних інвесторів.

Практика застосування **регіональних податкових стимулів** має на меті приваблення іноземних інвестицій на території, які потребують розвитку, та пов'язана з реалізацією повноважень органами місцевої влади. Для сприяння реалізації значних інвестпроектів застосовують звільнення місцевою владою іноземних інвесторів від сплати земельного податку. Інвестори мають пільгові ставки земельного податку та орендної плати за землю державної та комунальної власності, податкові пільги за участь у розвитку місцевої енергетичної, соціальної, транспортної інфраструктури та відновлення руйнувань.

Складність адміністрування податків є традиційною проблемою вітчизняного інвестсередовища. Спрощення адміністрування податків дозволяють знизити витрати інвесторів, сприяють підвищенню ефективності інвестпроектів. Низка заходів податкової реформи 2015–2020 рр. сприяли покращенню інвестиційного середовища через зниження адміністративних витрат за рахунок зближення податкового та бухгалтерського обліку; запровадження системи електронного адміністрування ПДВ; виключення відсутності за місцезнаходженням, як підстави анулювання реєстрації платником ПДВ; запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; розподіл повноважень між органами податкової та митної служби [16]. Процеси цифровізації створюють додаткові можливості, тому проблемою політики можна визначити пошук рішень з розширення спектру цифрових інструментів.

Використання **фінансових методів та інструментів**, до яких належить субсидії, гранти, пряме бюджетне фінансування при реалізації політики стимулювання іноземних інвестицій в вітчизняній практиці не набуло значних масштабів через бюджетні обмеження. Проте іноземні інвестори можуть отримати доступ до бюджетного фінансування опосередковано в межах реформи

ринку державних закупівель, промислової політики, стимулювання державно-приватного партнерства. Промислова політика реалізується зокрема через стимулювання індустріальних парків (ІП). Методи сприяння інвестиційній діяльності в ІП передбачають державні витрати на облаштування відповідної інфраструктури територій, у межах яких суб'єкти господарювання можуть проводити виробничу діяльність, фінансування проектів регіонального розвитку, які передбачають облаштування ІП, під'єднання ІП до зовнішніх мереж інженерно-транспортної інфраструктури за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, цільових субвенцій з Державного бюджету та місцевих бюджетів; надання безвідсоткових кредитів, пільг при розмитненні [17].

Проте важливою проблемою політики є підвищення їх ефективності на основі співставлення державних витрат та переваг стимулів для інвесторів. При формуванні політики стимулювання ПІІ для відбудови української економіки доцільно зважати на Рекомендації ОЕСР щодо принципів Інструменту заохочення та стримування міжнародних інвестицій ОЕСР (Instrument on International Investment Incentives and Disincentives), зокрема щодо важливості оцінки витрат та переваг стимулів для інвесторів. Ефективність фінансових інструментів забезпечуватиме ретельний аналіз витрат та вигод перед тим, як впроваджувати пільгові інвестиційні режими на територіях пріоритетного розвитку та промислові парки [18].

Вітчизняна практика використання фінансових стимулів має напрацювання упродовж реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) у формах концесії, управління майном з обов'язковими інвестиційними зобов'язаннями приватного партнера, спільної діяльності. Україна отримала 3,7 млрд грн інвестицій у 2020 р. від перших концесійних договорів. Вітчизняна практика фінансового сприяння іноземним інвесторам упродовж концесії передбачає здійснення виплат за експлуатаційну готовність; гарантоване придбання державою певного обсягу продукції відповідно до концесійного договору; фінансування поставок концесіонеру, необхідних для виконання концесійного договору; фінансування будівництва об'єктів суміжної інфраструктури, які не є об'єктами концесії, але необхідні для виконання концесійного договору. Також як фінансову пільгу для інвесторів можна розглядати норму виключення вимог про публічні

закупівлі, упродовж виконання умов концесійного договору [19].

Важливо уникнути недооцінки використання потенціалу ДПП для цілей відбудови та переходу на модель сталого розвитку. Тому проблемою політики є розробка адекватних гарантійних механізмів та інструментів для зниження інвестиційних ризиків. Це дозволить залучити достатні для відбудови обсяги іноземних інвестицій. Використання фінансових стимулів в межах сприяння ДПП породжує політичну проблему використання інструментів, які б забезпечували баланс інтересів іноземних інвесторів та держави. Подальші заходи сприяння ДПП за умови відновлення української економіки можуть, як і увесь комплекс фінансових інструментів може наразитися на бюджетні обмеження середньо- та довгострокового характеру. Загальною проблемою політики є розробка критеріїв визначення ключових напрямів державної підтримки на основі узгодження цілей сприяння з цілями сталого розвитку.

До групи фінансових інструментів доцільно зарахувати і **державні гарантії**. Гарантії як фінансовий інструмент дозволяють знизити ризики для іноземних інвесторів та підвищити інвестиційну привабливість. Політика сприяння використовує різні види гарантій з урахуванням умов виникнення ризиків упродовж реалізації інвестиційних проектів: гарантії від зміни законодавства; гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; компенсацію і відшкодування збитків іноземним інвесторам, завданих їм внаслідок дій або бездіяльності державних органів України чи їх службових осіб; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій тощо.

Національної стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну висвітлює значну проблему політики – необхідність узгодження практики використання гарантій з ключовими спеціальними законами для досягнення кращого балансу державних інтересів, потенціалу держави з відповідними механізмами стимулювання ПІІ [20]. Водночас удосконалення гарантійних інструментів потребує розвитку уже існуючих та нових напрямів співпраці з спеціалізованими міжнародними інституціями, інституціями інших країнами, гарантійна та страхова діяльність яких напружувала сучасні дієві механізми зниження різного роду інвестиційних ризиків.

Висновки. Політика сприяння ґрунтується на методах стимулювання інвестиційної активності, створення умов для ефективної реалізації інвестиційних проектів. Проведене дослідження практики використання фіскальних, фінансових стимулів та адміністративних інструментів політики сприяння іноземним інвестиціям демонструє, що в Україні напружена практика використання значного масиву заходів впливу. Проте цей комплекс заходів не завжди є узгодженим, що знижує результативність такої політики, про що свідчить незначні обсяги, невисока якість залучених ПІІ. Зважаючи на виклики сьогодення проблеми політики сприяння іноземному інвестуванню потребують формування нового її політичного циклу, на якому цілі політики будуть узгоджені з потребами відновлення на засадах моделі стійкого розвитку. Тому перегляду потребують існуючі фіскальні та фінансові інструменти зважаючи на необхідність збалансування цілей інвестиційної та бюджетної політики, фінансові інструменти виходячи з пріоритетів державної підтримки, на основі їх комплексної оцінки як способів оптимізації фінансового стану іноземних інвесторів упродовж реалізації інвестпроектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>
2. Пурій Г. М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. Вип. 44. С. 199–203.
3. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України. *Фінанси України*. 2018. № 6. 71 с.
4. Філіппова С. В., Сааджан В. А. Економічний розвиток України: види стратегій та проблеми інвестування в сучасних умовах. *Менеджмент як фактор сталого розвитку в координатах парадигми економічних систем: монографія; за ред. С. В. Філіппової, О. І. Продіус*. Одеса: Бондаренко М.О. 2021. С. 639.

5. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, частина 2. С. 165–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12%282%29__37.
6. Панкова, Л. І., Камалова-Кутинець, О. М. (). Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. Вип. 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-02>
7. Нечипорук, О. (2023). Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. *Економіка та суспільство*, (54). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>
8. Тимоць, М., Стахів, Г. (2023). Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70>
9. Щодо ставок основних податків в Україні порівняно зі ставками податків в країнах ЄС. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsent/novini/685400.html>
10. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні» № 1293-IX від 02.03.2021 року.
11. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» № 2330-IX від 21 червня 2022 року.
12. Марчак Д., Маркуц Ю. Невидимі субсидії. Хто і скільки втрачає, а хто – отримує в Україні від податкових пільг? 2020. URL: <https://www.promoteukraine.org/uk/nevidimi-subsidii-hto-i-skilki-vtrachae-a-hto-otrimue-v-ukraini-vid-podatkovih-pilg/>
13. Закон України «Про внесення зміни до пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору» № 1294-IX від 02.03.2021 року.
14. Іноземних інвесторів не цікавлять IT-компанії з ФОПами – юрист. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20210208-inozemnyh-investoriv-ne-tsikavlyat-it-kompaniyi-z-fopamy-yuryst/>
15. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» № 5205-VI від 6.09. 2012 року (втратив чинність у 2023 р.).
16. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» № 1209-1 від 16.01.2020 року.
17. Закон України «Про індустріальні парки» № 5018-VI від 21 червня 2012 року.
18. OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016. URL: <https://www.oecd.org/countries/ukraine/oecd-investment-policy-reviews-ukraine-2016-9789264257368-en.htm>
19. Закон України «Про концесію» № 155-IX від 2.10.2019 року.
20. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/fdi-strategy/>

REFERENCES:

1. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says> (accessed August 29, 2023) [in English]
2. Purii H. M. (2020) Suchasnyi stan ta osnovni tendentsii zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy [The current state and main trends of foreign direct investment attraction in the economy of Ukraine]. *Hroshi, finansy i kredyt*. Vol. 44, pp. 199–203. [in Ukrainian]
3. Khudaverdieva V. A. (2018) Stratehiia zaluchennia inozemnykh investytsii u ekonomiku Ukrainy [Strategy for attracting foreign investments to the economy of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*. No. 6. P. 71. [in Ukrainian]
4. Filyppova S. V. Saadzhan V. A. (2021) Ekonomichni rozvytok Ukrainy: vydy stratehii ta problemy investuvannia v suchasnykh umovakh [Economic development of Ukraine: types of strategies and problems of investing in modern conditions]. *Menedzhment yak faktor staloho rozvytku v koordynatakh paradyhmy ekonomichnykh system: monografiia*; In S. V. Filyppovoi, O. I. Prodius (Eds.). [Management as a factor of sustainable development in the coordinates of the paradigm of economic systems: monograph]. Odesa: Publishing "Bondarenko M.O.". P. 6–39. [in Ukrainian]
5. Shvets Yu. O., Burdylo O. V. (2017) Otsinka investytsiinoho klimatu v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy yoho polipshennia [Assessment of the investment climate in Ukraine: the state, problems and ways its improvement]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 12 (2), pp. 165–168. [in Ukrainian]

6. Pankova, L. I., Kamalova-Kutynets, O. M. (2022) Analiz tendentsii ta perspektyv zaluchennia inozemnykh investytsii v umovakh ekonomiky viiny [Analysis of trends and prospects of attracting foreign investments in the conditions of the war economy]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-02> [in Ukrainian]
7. Nechyporuk, O. (2023). Problema zaluchennia inozemnykh investytsii v Ukraini pid chas viiny. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6> [in Ukrainian]
8. Tymots, M., Stakhiv, H. (2023). Finansovi aspekty zaluchennia inozemnykh investytsii v umovakh voiennoho stanu [Financial aspects of attracting foreign investment at the martial law conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70> [in Ukrainian]
9. Shchodo stavok osnovnykh podatkov v Ukraini porivniano zi stavkami podatkov v krainakh YeS [Regarding the rates of basic taxes in Ukraine compared to the rates of taxes in the EU countries]. Available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentrv/novini/685400.html> (accessed September 20, 2023). [in Ukrainian]
10. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkovannia subiektiv hospodariuvannia, yaki realizuiut investytsiini proekty iz znachnymy investytsiiamy v Ukraini» [The Law of Ukraine of March, 2 2021 No. 1293-IX "On Amendments to the Tax Code of Ukraine on Taxation Features of Business Entities Implementing Investment Projects with Significant Investments in Ukraine"] [in Ukrainian]
11. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo stvorennia spriyatlyvykh umov dlia diialnosti industrialnykh parkiv v Ukraini» [Law of Ukraine June, 21 2022 No. 2330-IX "On Amendments to the Tax Code of Ukraine on Creating Favorable Conditions for the Activity of Industrial Parks in Ukraine"]. [in Ukrainian]
12. Marchak D., Markuts Yu. (2020). Nevydymi subsydii. Khto i skilky vtrachaie, a khto – otrymuie v Ukraini vid podatkovykh pilh? Available at: <https://www.promoteukraine.org/uk/nevidimi-subsydii-hto-i-skilki-vtrachae-a-hto-otrimue-v-ukraini-vid-podatkovih-pilh/> (accessed August 29, 2023). [in Ukrainian]
13. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zminy do punktu 4 rozdil XXI "Prykintsevi ta perekhidni polozhennia" Mytnoho kodeksu Ukrainy shchodo zvilnennia vid opodatkovannia vviznym mytom novoho ustatkuvannia (obladnannia) ta komplektuiuchykh vyrobiv do noho, shcho vvoziatsia dlia realizatsii investytsiinoho proektu iz znachnymy investytsiiamy na vykonannia spetsialnogo investytsiinoho dohovoru» [The Law of Ukraine of March, 2 2021 No. 1294-IX "On Amendments to Clause 4 of Chapter XXI "Final and Transitional Provisions" of the Customs Code of Ukraine regarding exemption from import duty taxation of new equipment (equipment) and accessories for it imported for the implementation of an investment project with significant investments for the implementation of a special investment contract"]. (in Ukrainian)
14. Inozemnykh investoriv ne tsikavliat IT-kompanii z FOPamy – yuryst [Foreign investors are not interested in IT companies with FOP – a lawyer]. Available at: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20210208-inozemnyh-investoriv-ne-tsikavlyat-it-kompaniyi-z-fopamy-yuryst/> (accessed August 29, 2023). [in Ukrainian]
15. Zakon Ukrainy «Pro stymuliuvannia investytsiinoi diialnosti u priorytetnykh haluziakh ekonomiky z metoiu stvorennia novykh robochykh mist» (vtratyv chynnist u 2023 r.) [Law of Ukraine of September, 6 2012, No. 5205-VI "On stimulating investment activity in priority sectors of the economy with the aim of creating new jobs"] (lost official in 2023). [in Ukrainian]
16. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia administruvannia podatkov, usunenennia tekhnichnykh ta lohichnykh neuzghodzhenosti u podatkovomu zakonodavstvi» [The Law of Ukraine of January, 16 2020 No. 1209-1 "On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine Regarding Improvement of Tax Administration, Elimination of Technical and Logical Inconsistencies in Tax Legislation"]. [in Ukrainian]
17. Zakon Ukrainy «Pro industrialni parky» [Law of Ukraine of June, 21 2012 No. 5018-VI "On Industrial Parks"] [in Ukrainian]
18. OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016. Available at: <https://www.oecd.org/countries/ukraine/oecd-investment-policy-reviews-ukraine-2016-9789264257368-en.htm> (accessed August 29, 2023) (in English)
19. Zakon Ukrainy «Pro kontsesiiu» [Law of Ukraine of October, 2 2019 No. 155-IX "On Concession"]. [in Ukrainian]
20. Natsionalna stratehiia zbilshennia priamykh inozemnykh investytsii v Ukrainu [National strategy for increasing foreign direct investment in Ukraine]. Available at: <https://ukraineinvest.gov.ua/fdi-strategy/> (accessed August 29, 2023) [in Ukrainian]